

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindenmí közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

4-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

Megrendelhető minden postahivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

MÁSODIK ÉVFOLYAM.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tnr.

Tartalom: A Desinfectióról. — Sertésvész (üszögös vagy tályogos orbáncz.) Szuppiny Ödön, megyei állatorvostól. — A szemtakár. Ophthalmoblenorrhoe; Blazekovič Fer. alisp. á. orvostól. — Kisebb közlemények: A tenyésztés bénaság — illetőleg idegbénaság. N. — Sarkcsont-törés egy sertésnél. Szuppiny. — Különfélék. — Szerkesztői közlemény.

A Desinfectióról.

Ezen lapok t. olvasói bizonyosan egyszer-másszor azt a szót „infectió” említeni hallották; az infectió épügy mint a desinfectió több értelemben használtatik, mi állatorvosok infectió alatt valamely kór által való befertőztetést értünk, a tenyésztő pedig az infectió szónak egészen más az iméntitől eltérő értelmezést ad. Azok, t. olvasóink közül, kik tán a mezőgazd. szakirodalom iránt érdeklélnek, többször találkoztak e kifejezéssel és újabban még eszmecsere is folytatott ezen themáról. Ez bir rá bennünket, hogy itt e lapok hasábjaiiban szintén szőnyegre hozzuk e kérdést s a t. olvasó előtt nem lesz tán érdektelen, ha egyik legkiválóbb szakemberünk *Tormay* igazgató tnrnak erre vonatkozó nézeteit tömören összeszorítva t. olvasóinkkal e helyütt megismertetjük.

Tormay tnr. az infectió kérdéséről következően nyilatkozik:

„Mielőtt ezen kérdés behatóbb tárgyalásába bocsátkozom különösen állatorvossal szemben, ki, mint fentebb említve lett, az infectiót egész másképp értelmezi, szükséges tisztába hozni azt: a tenyésztő mit ért infectió alatt?

Hogy mikor és kiáltal, — az nem tudatik, de már régebben sokaknál elterjedt azon nézet, hogy a nőstény állat egész szervezetére az első párzás kiválóan jellegző befolyást gyakorol azaz azt inficiálja oly módon, hogy a későbbi utódok habár más apától származnának is, mindig az első izben pározott apa állat testalakját és tulajdonait több-kevésbé birtokolni fogják, és így a nőstény állat első párzása, — erre mint anya állatra, az egész életére kiterjedő befolyással bir.

Az ilyenmü infectió elmélete már-már elhangzani kezdett, de egy eset fordult elő, mely mint ezen theoria fényes bizonyítéka ismertette lett és alig létezett tenyésztő, ki *Morton* gróf kanczájának hírére ne hallotta volna és az angol tenyésztőkkel *Hammilton Smith* segítségül véve *Agarre* képeit, ezen esetet terjedelmesen megismertette.

Később mint második esetet *Sir Gore Ouseley* kanczáját hozták föl, és ezen eset az elmélet erősítéséhez járult. De nem csak Angliában, hanem másutt is foglalkoztak ezen kérdéssel; a continensen kerültek tenyésztők, — francziák németek, de hazánk fiai közül is egy, kettő, — kik azt vitták; és a vita jogosultsága tápot nyert az által, hogy a tudomány emberei, nevezetesen *Darwin Károly* és *Metzger* foglalkoztak ezen kérdéssel; sőt *Mahnke* egy dolgozatot közölt később, melyben élettanilag az infectiót megmagyarázni törekszik és azt az első párzásról a nőállat petefészkebe hatolt és ott visszamaradt ondószálcsáknak (zoospermata) tulajdonítja.

Ez okozta, hogy ezen elmélet felett nem tértek a tenyésztők a napi rendre, hogy most is kerülnek egyesek, kik idézvéen a fent elősorolt eseteket, szót emelnek mellette. És az utóbbi esetek eredményezték hogy a tudomány emberei, mint ez irányban is kellően fegyverzett tenyésztők az infectió theoriájával foglalkoztak, hogy azt kellő világtábsba helyezve ezen elméletet, értékét vagy értéktelenségét megállapítván, az ügynek használjanak s a kezdő tenyésztőnek e tekintetben is a helyes utat megmutassák.

A mint mondánk a tudományos buvárlat támaszkodva a gyakorlati észleletre, ezen kérdésbe avatkozott és meg lehetős kiméletlen kézzel tépetett szét azon fátyol, melybe az igazság képe sokak által takarva volt.

A modern buvár kevésbé spekulál; ő a hamisítatlan természet könyvét lapról-lapra óvatos kézzel forgatván olvassa és őszintén közli az ott talált igazságokat és a találttal gyakran halomra dönti, — mert a tudományban noli me tangere-t nem ismer, — az olyan nézeteket vagy elméleteket melyek nem exact kutatásokon, hanem csak auctoritások állításain alapúlnak és gyakran nem egyebek nagyobb mérvü csalódásoknál. A valódi buvár a kutatáson kívül kísérel is, mint a biztosan számítani óhajtó, ellenpróbákat is tesz és ilyen rendszeres becsületes munkával választja a konkolyt a tiszta buzától, — a hamisat az igaztól

és okszerű munkájával iparkodik a természet törvényeit megállapítani, iparkodik a sötét kérdésekre világot vetni, használni a gyakorlat emberének. De térjünk vissza azon kérdéshez, mely jelenleg foglalkoztat bennünket.

Weckerlin ki dolgozatai által a németországi állattenyésztés fejlődésének nagy hasznára volt, az állattenyésztésről irt munkájában szintén foglalkozott ezen kérdéssel, de mindannak daczára, hogy az ő idejében ezen elméletnek legfőbb szószólói voltak, — ezek táborába nem állott, hanem tartózkodóan, kételkedve inkább csak tangirozta ezen elméletet.

A későbbi tudományosan képzett szakemberek látván, hogy az infectió tengeri kigyója újból kísérteni kezd, munkálataikban nem mellőzték ezen kérdést, nem siklottak el felette, hanem azzal behatóan foglalkoztak is. — Nathusius, Settegast stb. e kérdés gyakorlati oldalát tisztázták; az élettan munkásai pedig ha nem is direkt vonatkozással, hanem az általánosat illető buvárlataikkal bebizonyították, hogy Mahnke állításai teljesen a légből kaptak, de megmutatták azt is, hogy nevezett az illető szervek élettani működését nem ismeri, de azok szövetanat sem tudja és így nem csoda, hogy egy ilyen, alapjában hamis és téveszméket szülő hypothesisbe belé lovogolta magát.

Ezek előre bocsájtása után már azt hiszem ideje lesz, hogy ad rem menjünk azaz hogy bonczkés alá vegyük azon eseteket, melyek, mint az infectiók mellett szólók általánosan fölemlítették; lássuk tehát ezeket kissé közelebről:

Az első és legismeretesebb Morton gróf kanczájáé. Ezen keleti eredetű ló egy Quagga ménnel fedeztetett és ettől csikót ellett melyen a fajelegy (Bastard) alkat igen kifejlődötten volt látható.

Az imént leirt első pázás után a kancza arab mén által fődözve Morton grófnál még többször ellett és az ezen későbbi pázásból eredt csikók — mint ezek maig meglevő képeik mutatják, teljesen a keleti fajtájú ló alkatával bírtak, csak sötét szinezet látszott a lábakon, szíjjalt hátúak voltak és a a lapoczkát sötétebb szőrözet fődte.

Most ha mindent félre téve, higgadtan szemügyre veszszük ezen esetet ennél semmi nemü más eltérést ezen második a vélt infectió befolyása alatt ellett csikóknál nem találunk mint a szíjjalt hátat, a homályt a lapoczkákon, és a sötétebben szinezett lábvégeket; kérdjük az elfogulatlan *sakértő* t. olvasót, *keleti* eredetű lónál, ha a csikó különben morphologiailag semmi eltérést sem mutat, ezen csekély színváltozat infectiónak vehető-e? Kérdjük egy piros Favory ménnel egy megy pej színü pl. Pluto-Palermo kanczával ellett sötét egérszürke vagy fakó, szíjjalt hátú, sötét lábú csikóját ha látja, ezt valami számár csödör infectiójának vagy pedig egyszerűen az atavismusnak fogja-e fölroni? Én megvagyok győződve, hogy a practicus olvasó ily esetben nem fog a hiedelmek körében keresgélni, hanem felütvén, — ha van, — a törzskönyvet a visszaütés okozóját valamely egérszörü vagy fakó ősből felfogja találni Morton gróf oly nagyon is sokszor emlegetett kanczájával is ezt lett volna legjobb tenni t. i. kutatni az őüket,

és azt hisszük, a csodásnak vélt tünetény igen egyszerű magyarázatra talált volna.

A második idéztetni szokott eset a Sir Gore Ourley kanczájáé. Az imént nevezett követ volt a perzsa udvarnál és szintén inficiált kanczája, tökéletesen megegyezőleg Morton gróf kanczájával, két a már leirt módon szinezett különben teljesen az arab ló külemével bíró csikót ellett. Tisztelettel megjegyzzük, hogy ez nem egy második hanem csak még mindig az első eset; mert mint Darwin 1821-ben kimutatta, Gróf Morton ur kanczája, mely a maga ártatlanságában oly sok rosznak, — megengedem, hogy az infectió barátjai levelemet is oda sorozzák, - okozója, Oureley birtokába ment át és utána Perzsiába elküldetett; megengedi tehát a tisztelt olvasó, hogy ezen másodiknak nevezett eset taglalásába nem bocsájtkozunk.

Egy harmadik azaz hogy helyesebben második eset gyanánt egy történet idéztetik, mely egy vadász ember által kutyájáról elmondott. Ezen utóbbi történet felmelegítve és bizonyos lével leöntve utóbb egy német lapban tálatatt fel; beszéltek róla nálunk is, azért arra mi is reflectálunk.

Csakugyan csudáljuk hogy az infectio támogatására ilyen eset is idézhető; és pedig ennek ismertetésénél elmondatik előlegesen hogy egyáltalán ebeknél mily nehéz tisztavérü állatot nyerni; ez meglehetősen naiv vallomás akkor mikor az infectióra akarunk példát idézni; de még naivabb példának a settert választani mely határozottan mint pl. a „Leonfeld,” nem tiszta eredetü.

Ha jól emlékszem a setterrel való eset Thompson úr kutyájával történt; és nevezett beszéli, hogy kutyái gyakran ellettek fehér és vörös kölykeket, de ezeket ő selejtelte és sikerült ebeit szín tekintetében conformmá tenni; idővel ezek reel vetterjei voltak; tehát ezt méltóztassék figyelemre méltatni: maga a tulajdonos elismeri, hogy tarka szinezet kutyáinál fordult elő. Ekkor történt tévedésből-gondatlanságból a veres setter pázása a fehérrel; az ezen pázásból eredett kölykek megsemmisítették; de ime csoda azaz hogy infectio, akarjuk mondani; a következő, — a tulajdonos inasainak állítása szerint tiszta veres kannal való pázásból eredt kölykek közt ismét tarkák vannak.

Ezen esetről, szerény nézetünk szerint, megint két magyarázat lehető; vagy ismét atavismus folytán előtűnt azon körülmény, melylyel Thompson ur a tenyésztés kezdetén küzködött, vagy pedig a második párosításkor szint olyan gondos volt a tulajdonos, mint az elsőnél és meglehet, hogy valamely vadásztárs tarka setterje élvezett tiltott gyümölcsöket és ez volt azon vélt infectió okozója melyet a veres Faunet senkinek el nem árult.

De van ezen utóbbi esetről még valami igen is különös dolog, melynek fölemlítése szintén nem érdektelen és biztosít bennünket arról, hogy jól következtettünk és az atavismus kétségbevonhatlan.

Ugyancsak Thompson úr beszéli, hogy később Faunet infectiója megszűnt és az veres setterrel tiszta egy szín vörös kölykeket kapott. Ezen tény az előbbi visszaütéseket

teljesen igazolja; az egyénileg nagyobb átörökítő képességgel bíró him a visszafajtázási hajlamot ellensúlyozván, az utódra nagyobb befolyást érvényesített.

Közelebb fekvő példákat tekintve felemlítjük, miszerint sem Kladrubban sem Trakehenban de más ménesekben sem tapasztaltatott soha hogy az öszvértenyésztésre használt kanczák inficiáltak volna; ellenkezőleg Trakehenban a legjobb családok Gonerilla és Idától származnak; pedig ezen két kancza mielőtt a lótenyésztésre használtatnak : az első négy a második három *öszvér csikót ellettek*. A magyar állami ménesek százados törzskönyvei is azt mondják hogy van visszafajtás de nincs infektio. Mezőhegyesen pl. hajdanában igen sok ellentétes keresztezéssel tettek kísérletet. Oly esetek is voltak, hol arabkanczákat norfolki ménnel hágattak meg először; de még az ilyen Pride-al inficiált Shagya kancza sem hozott soha később arab mén után norfolkira emlékeztető csikót. — Hasonló adatokat maga is eleget gyűjthet a tisztelt olvasó, de olyanokat, melyek az infektioát kétségbe vonhatatlanul támogatnák merjük mondani nem fog találni.

Ezek lennének a közönségesen idéztetni szokott esetek ; de vannak még meglehetősen számosak melyek idéztettek, de melyekkel elhallgattak azért, mert ezek bűvárlat tárgyává tétetvén, vagy igen egyszerű magyarázatot találtak, vagy pedig épp az infektio ellenkezőjét, helyesebben azt bizonyították hogy infektio nincs.

Ilyen esetek pl. Frenzel J. ur híres agár szukája, melynél pályája kezdetén infektioját hangoztatták mert első izben egy juhász kutyával forgott meg, de ime ez nem következett be, sőt ellenkezőleg, ezen agár után neveltettek az ötvenes és hatvanas években a leghiresebb apa ebek.

Egy másik eset a herczeg Croy-féle kanczáé mely első izben egy hasonfajtájú nehéz ménnel fedeztetett, második izben egy televérrel fedeztetvén egy tökéletes tiszta brabanti küllemmel bíró csikót ellett; itt is infektioról beszéltek eleintén, de később csalhatatlanul igazoltatott, hogy mikor a kanczát a telivérhez vezették, utközben azt a korcsában egy brabanti ménnel fedeztették és a csikó melyről az infektiora következtettek ennek utódja. Később pedig a kancza utódjaival beigazolta, hogy semmikép sincs inficiálva.

Alólirott is egyszer egy fehér mangalicza csoport infektioját illetőleg gondolkodóba estem, de véletlenségből rájöttem, hogy a kanásznak egy a járandóságán felül rejtve tartott süldője, melyet ő csak lopva eregetett a falkába volt a vélt infektio okozója; és ezen gonosztevő eltávolítása után, ez infektio sem kísértett. De azt hiszem a tisztelt olvasónak e casuistikából eleget beszéltünk; de mielőtt bucsut vennénk nézetünk igazolására még a következőket kell mondanunk.

Az infektio tekintetében nem csak alapos buvárlatok de kísérletek is tétettek mely utóbbiak közöl kiemeljük a Bertrand által a fekete Esec és nagyfülü fehér sertésekkel végrehajtottakat. Ezek az infektioát illetőleg mind negativ eredményűek voltak, azt igazolván hogy infektio nincs.

Tiszteletteljes nézetem szerint azonban a legmeggyőzőbb adatokat akár pro akár contra infektio, a lótenyésztésből lehet meríteni; ezt meg is kísérelték és az illetők igen helyes nyomon is kutattak.

Ez irányban buvárlkodott a többek között Dr. Hensel ki Amerika azon vidékeit utazta be hol az öszvér tenyésztés nagyban üzetik; ő ott elfogulatlanul vizsgálódott, de nem tudott az ezerekre menő általa látott példák közül egyetlenegy se találni mely az infektioát bizonyítaná, de igen is találta ennek ellenkezőjét, az az példákat, melyek az infektionak határozottan ellene mondtak. Végül engedje meg a tisztelt olvasó, hogy ez alkalommal egy vétkezet mint olyat elismerjek. Én is vétkeztem egykoron az infektio tekintetében és pedig akkor, midőn vélt Autoritások által befolyásolva egyik régebb állattenyésztési munkámban a tenyésztők *kétes értékű* állításai közé soroltam. Ez hiba volt elismerem; oda kellett volna azt osztályoznom a hova való: *a balhiedelmek sorába*.

Kissé hosszas voltam, de szándékom volt ez egyszer és utóljára behatóbban tárgyalni a tenyésztés ezen tengeri kigyóját, mint Settegast nevezi, melyről beszéltek, irtak, de melyet behatóbban csak az újabb időben kutattak.

Az infektio kérdése mint megmutattam exact buvárlat tárgya volt; és ez megmutatta, hogy az infektio nem is elmélet; hanem tévhit és a balhiedelmek tárházába való, hova a modern tudomány által elis helyeztetett. Különös hogy azon tárházban melyet az imént említettünk ezen balhiedelem békében meg nem maradhat; kerülnek mindig olyanok, a tudomány és szakismeret folyásával nem törődők, kik azt a haladó szakemberek csodálkozására mint valami ódon pókhálós vértet előrántják s „felöltvén ” a szénégetők hiedelmeiért küzdve lépnek azon tornatérre, melyen a bajvívás rendesen a szakértő néző közönségre, de csakis arra szokott mulatságos lenni."

Sertésvész (üszögös vagy tályogos orbáncz.) *)

Szuppiny Ödön megyei állatorvostól.

(Folytatás.)

A betegség általános egészségi zavarral veszi kezdetét: az állat bágyadt és szomorú lesz, elbujik, farkát lankadtan lóggatja, étvágya és szomja csökken s láz áll be. A betegség növekedésével, az ütérlokés számai 100—180-ra szaporodik, a szív erősen lüktet, a test melege 40—43°-ra emelkedik, a légzés rövid, gyors és hörgő, köhögés azonban csak ritkán hallható. — hányás-inger s gyakran hányás következik; az állat üres szájjal rág, minek folytán szája habzik s abból nyál folyik; a hasnak megnyomása nagy fájdalmat okoz; a húgy csekély mennyiségű és csak gyéren ürül. A betegség kezdetén többnyire dugulás tapasztalható; a bélsár világos, száraz, nyálkával bevont s néha véres. A kór tetőpontján olykor hasmenés áll be.

A beteg járása feszes, hátulso része gyakran gyöngye majd pedig teljesen benuult. Vannak betegek, melyek saját-

*) L. a „Vet.” 1-ső sz.

szerűen járnak, ágaskodnak, körbenforognak, görcsöket kapnak vagy ellenkezőleg mozdulatlanul és érzéketlenül fekszenek, szóval ideges tüneteket láttatnak.

A szem-kötőhártya és a száj nyálkahártyája barna-ve-res vagy réz-ve-res szokott lenni.

A bőr többnyire száraz és különböző helyeken da-gadt. E daganatok vagy körülírottak vagy elterülők.

A bőr megveresedni (a betegség orbáncz nevét eme tünettől kapta) kivált a nyakon, mellen és hason szokott, gyakran csak kevésel a halál előtt: rendszeren azonban ak-kor, ha a betegség a tetőpontját elérte. A halványveres sötét violaszínű foltok vagy körülírottak, vagy elterülők, el-mosódottak. Olykor az elterjedt piros alapon sötétebb fol-tok támadnak. Néha a vörös foltokon, eleinte vörös de ké-sőbb megszükrülő csomók, vagy ezüst-tizes nagyságú hó-lyagok emelkednek. Utóbbiak nyirkot tartalmaznak s föl-fakadván, helyökön kerek, barna pörk, vagy — ámbár rit-kán — fekély is támad.

Egyes esetekben a bőr, kisebb — nagyobb kiterjedésben elüszkösödik, sőt megtörténik az is, hegy az egyik fül, vagy a fark, vagy egy lábvég elébb igen forró és sötétvörös vagy vöröseskék, ezután elhidegszik és kiszárad, míg végre per-gamentszerű lesz és tökéletesen mumificálódva elválnak a testtől. Zörn többször látott egész végtagokat ily sajátszerű módon elhalni sőt egy esetről emlékezik, melyben mind a két hátsó végtag elszáradt s az állat még is hosszabb ideig életben maradt.

A betegség lefolyása oly heveny, hogy ritkaság, ha 3—5 napig elhúzódik.

Kedvező jelnek tekintik ha a vörösség a bőrön körül-irt foltok alakjában jelenik meg, vagy ha nagyobb kiter-jedésben egyenlően megpirosodott bőrön foltok támadnak. Harms tapasztalása szerint oly beteg még fölgyógyulhat, melynek test-melege a 43° C-t meg nem haladja; ellenben ha a hév 43°-on fölül emelkedik, az állat menthetetlenül elvész. Némely állat csak tökéletesen gyógyul föl s több ideig satnya marad, míg végre senyvben elhull.

Bugnion (D. Zeitschr. f. Thiermedizin u. Vergl. Patho-logie. 1876.) közöl egy esetet, melyben a malaczkok szokott falánksággal jöttek a déli étetésre de alig hogy evéshez fogtak, néhánynak a horpasztája görcsösen megrázkódott, mit hányás követett. Kevéssel később a hason, az orrmá-nyon és a füleken vörös foltok jelentek meg a betegek resz-ketni s nyögni kezdtek s 4 órára már több darab elhullott. Ezek egyikénél, körülbelül fél óráig tartó sajátszerű forgó mozgások előzték meg a halált. A következő reggelig 7 da-rab esett a betegség áldozatául.

B. ez állatok bonczolásánál a bőrt a törzs alsó fölszi-nén, a czombok belfelületén valamint az orrmányon és a fülek hegyén veres viola színűnek s itt-ott kis mértékben vizenyösen átívódottnak találta. Az orrcsontok felett és a mellcsont belfelületén, a kötőszöveten kocsonyás beszűrő dést észlelt. A bőrben és az izomzatban, még microscopi-cus metszeteken sem lehetett vérkiömlést találni. — B. sze-

rint a veres foltok egyszerűen vérbőségen alapulnak s leg-inkább az ember hulla-foltjaihoz hasonlítanak.

A vér setét, lackszínű volt s a vörös vértettek, gór-csó alatt szinehagyottaknak látszottak A szivből vett friss vérben, erős nagyobbitás mellett sem fedezett föl bacteria-kat. Az állatok jól tápláltak valának s bőrük alatt, neve-zetesen mellükön s hasukon, 2 - 3 ctmnyi szalona réteg-jök volt.

Valamennyi hulla hasüregében, jelentékeny mennyi-ségű sárga vagy vereses, csak alig zavaros izzadmány ta-láltaték, melyben egyes fehér pelyhek usztak. E pelyhek rostonyából álltak és ez, gömb- és orsóidomu sejteket és vértetteket foglal magában. — Egy hullánál a savós folya-dékban, nagyobb mennyiségű aludt vér is volt. A hasfalak és zsigerek hashártyaburkolata majd mindenütt sima és át-látszó volt, de egyes bélhurkokra, a csepleszre és főképen a májra és a rekeszizomra gyöngéd, könnyen lehuzható há-rtják és szálak rakódtak. — A máj fölszínét nagyobb rosto-nya pelybek is borították.

Az egyes szervek között, a máj látszott leginkább el-változottnak. Négy hulláé nagyobb volt a rendesnél és szá-mos vérkiömlést lehetett észlelni rajtok; e vérkiömlések a szürke vagy barnás állományon, határozottan körülírott, fe-keteveres foltokint tüntek föl. — A legnagyobbak 1½ h. át-mérőjüek valának s mélyen nyultak az állományba. Ezeken kívül számtalan kisebb, pontképű véraláfutás is találtatott, melyektől a máj egész fölülete sajátszerű, pettyezetett ki-nézést kölcsönözött. Az egyes lebenykék, periphericus in-jectió folytán egymástól tisztán megkülömböztethetők va-lának. A máj burkát, úgy a domboru mint az alsó fölszinen, egészen friss, gyöngéd felrakódás lepte be, ez alatt azon-ban simának és tisztának látszott. Az egyes lebenyeket, ha-sonló hártják tapasztották össze. A másik három hulla má-jában, a vérkiömléseknek alig volt nyomuk, maguk e szer-vek halványabbak s egyenletesen szürkebarna színűek vol-tak. Egy hullában a nyirkmirigyek, a májkapu tájékán da-gadtaknak mutatkoztak.

A lép rendesnek látszott s csak egy hullában volt va-lamivel sötétebb és lágyabb.

A gyomor többnyire nagy és telt vala és gázok által kitágítva. Két gyomor fenekén a takhártya, körülbelül egy két-frankos nagyságu területen veres volt, a többinél azon-ban halvány.

A bélfodron feltűntek a nagy fokban belövelt edények és a megnagyobbodott mirigyek.

A belekben közönséges, kásás tartalom találtaték. — Takhártyájok itt-ott gyöngén megvörösödve, de máskint mindenütt halvány volt. A Peyerféle mirigy-szigetek, több-nyire észrevehetőleg duzzadtan, a takhártya fölé emelke-dének. Többeknél a mirigyek, mint fehér pontok, igen szem-betűnően elütöttek a belövelt, vörös alaptól.

A vesék rostos-hártyáját könnyen lehetett levonni. Kéregállományuk többnyire halvány-barna s inkább vérsze-gény volt, a lobornyulványok ellenben vörösek és csak egy hullánál mutatkoztak halványnak.

A legtöbb hullánál a mellüreg mindkét fele és a szivburok, jelentékeny mennyiségű savos izzadmányt tartalmazott. — Egyiknél a Pericardium nagyon piros volt és fehér pelyhekkkel kevert, sárgás veres folyadékkal megtelve; belfőlszínét valamint az Epikardiumot nagymennyiségű, új, fehér felrakódás vonta be. A sziv belső fölszine rendesnek látszott. A többi állatnál a szivburok alig volt vörösebb a rendesnél bár szintén izzadmányt foglalt magában. Az Endocardium többnyire rendes volt s csak egy esetben mutatkozott alatta egyes viola szintű Echymosisok s a kétsűcsu billentyűn apró, veresen áttetsző csomócskák.

A légső és a hörgők tele voltak fehér, apróhólyagu habbal, takhártyájokat nyákos váladék fedte. — A takhártya színe halvány vagy vörös volt.

A tüdők pirosak, légtartalmuk s vízdagosak voltak és csak egyen észleltettek a kezdődő Pneumonia tünetei. A mellhártya sima s fénylő volt s alatta itt-ott egy-egy apró vérkiömlés látszott.

A hörgi mirigyek dagadtak s veresebbek voltak.

A bázsingon és pajzsmirigyeken változás föl nem tűnt.

B. négy állatnak a koponyaüregét is felbontotta, de azokban föltűnő változásokat nem talált. — A kemény agy kér halvány, a lágy agykér mértékletesen belövelt, sima, átlátszó volt, minden lobos változás nélkül. — Az agyvelő állománya rendesnek mutatkozott.

A hét hullánál eszközölt bonczolás, egészben véve nagyon megegyező eredményt mutatott. Valamennyi hullánál a savos-hártyák heveny lobját látjuk, nagy mennyiségű izzadmánnyal s az állatok legtöbbjének májában vérkiömléseket.

A főnnebbi esetet, a betegség kórboncztani változásainak rendszeres leírása helyett közöltük s pedig főképen azért, mert a mult év tavaszán uralkodott sertésvész alkal mával, mi is egészen hasonló változásokat találtunk a bonczolásnál.

(Vége következik.)

A szemtakár. Ophthalmoblenorrhoe.

Blazekovič Fer. alisp. á. o.-tól.

A szemtakár az 1798-diki évben Egyiptomban a francia hadseregben volt heves, járványyszerű fellépése által „egyptomi szembetegség” (Ophthalmia Militaris contagiosa) nevezetet nyerte. Ujabb vizsgálódások bebizonyíták, hogy az Ophthalmia nem egyéb mint egyike a leghevesebb takár formáknak. Észleleteim alapján ezen takárformát lovaknál is felette veszélyes szembajnak mondhatom, mely az észlelőnek következőképen mutatkozik: Rövid idő múlva a behatott oki inger után, néha néhány óra alatt már a legkiterjedtebb változások állanak be a szemben; s a még néhány óra előtt egészen épnek látszott szem a legnagyobb mérvben megtámadottnak mutatkozik, vagy pedig a már huzamosabb ideig tartott szemhéjtakár hirtelen s néha különösen feltűnő ok nélkül szemtakárrá, ophthalmoblenorrhoevé válik.

Ha úgy a régebb mint az újabb állatorvosi irodalmat tanulmányozva az ophthalmiához hasonló szembetegséget keresünk, mindegyik mégoly jelentéktelen munkában is a szembajokról feljegyezve találjuk azon tüneteket, melyeknek a szemtakárral kétségen kívül azonosoknak kell tekintetniök.

Strauss, Hertwig, Haubner, Veith s mások felsorolnak szemtakár tüneteket és azoknak kórtani folyamatát több-kevesebb bizonyossággal írják le; de soha sem önálló betegségeként, hanem mint a különféle belső és külső szemlobok részjelenségeit.

Ezen körülmény kétségen kívül sokoldalú diagnostikus tévedésre és zavarra adott okot. A szemtakár, mint a takár átalában úgy látszik minden időben észleltetett, de sohasem volt önálló bántalomként méltatva, hanem részint az időszakai szemlobbal részint szemfekélyekkel stb. azonosnak tekintetett.

Ez az újabb szemészeti állatorvosi munkák homályos és határozatlan utalásaikból eliggé kitűnik. Ugy látszik csak S. E. Veith értette ezen betegség alatt az időszakai szemlobot. Leírásaiban a havivakságról legalább egész tételek vannak, melyeket csak a szóban levő betegségekre lehet vonatkoztatni, ellenben az időszakai szemlob sajátlagos képéhez nem illenek, A szemtakárt tehát kell, hogy észlelték legyen már. de azt részben az időszakai szemlobbal egy zavart kórképpé keverték. Különböztetési teljes meggyőződése, hogy minden szakember ezután a tulajdonképen időszakai szemlobot az ezekben leirt kórtól könnyedén megfogja különböztetni s az ophthalmiából átvett de a havivakság rovata alatt olvasható leírást kellő helyére tenni képes lesz.

Tekintsük már most a szemtakárnak (Ophthalmia) tüneteit. — Mint már említettük, röviden tartó izgalmi jelenségek után a legkiterjedtebb változások lépnek fel. A szem külseje megduzzad, a felső szemhéj a szemöldiven tülemelkedik, rajta a szemhéj takárnál már leirt erömi vi sértések tapasztalhatók; s szempisla-szélével is túlhaladja az alsó szemhéjat, mely a pófáig duzzad. — A szemből szenyves zavaros váladék bőven foly, s a szemhéjakat nehezen lehet egymástól eltávolítani; a szemhéjak továbbá úgy hozzáfeküsznek a szemgolyóhoz, hogy alig hagynak keskeny rést, melyen át a köthártyatömlő látható. Az igen fénylő szaruhártya változatlan, de élénk vörös duzzam által körül burjázott mely többnyire a lobos folyamat végével lép fel. A szemnek kézzel való közelebbi vizsgálásánál, benne idegen anyagokat, fát, szöröket, szénaszálakat találhatni, melyek a nagyfoku viszketési inger okozta dörzsölés folytán jutnak a szembe. Már 6—12 óra lefolyása alatt dús izzadmány czafatok és sűrű bő kifolyás jelenik meg. A további folyamat alatt a szaruhártya zavarodása áll be a mely felszínén egyenetlennek és mintegy porosnak tűnik fel. Utóvégre piszkos fehér fonnyadt lazulás képződik, mely közönségesen alapjával a cornea széle, hegyével annak közepe felé irányuló hegyes háromszög idomot vesz fel.

Némely nagyfoku esetekben a szaruhártya állomány fellazulása genyes hólyaggá emelkedik, mely csak hamar

felpattan és gyorsan tovaterjedő, rosznemű fekélyt hagy hátra. Ezen esetben a szem, hacsak igen gyorsan vagy rökton nem érkezik segítség, menthetlenül veszve van. Ha a szemhéjak duzzanata kissé enged s a köthártya-duzzam is apad, akkor némiképp lehetséges a szemhéjakat jobban felnyitni sőt ki is fordítani. Ekkor a szemhéji köthártyát nagy mérvben megveresedve, sőt rézveresnek, duzzadtnak, egyenetlen és göröngyösnek találjuk. Az így elváltozott conjunctiva felszínén már az előbbieken is említett békatojásszerű szemcséket nagy mennyiségben található, a melyek croupos álhártyákkal változtatva lepik be a felszínt. Ha már most a lobos folyamat alább hagy, úgy hogy a szem pontosabban megtekinthető, — a conjunctivát helyenkint, az élénkpiros köthártya alapjától határozottan elütő sárgás izzadmánnyal bevontnak láthatjuk. Ezen felületen izzadmány a betegség folyama alatt részint czafatokban eltávolodik, részint genyesen szétesik.

Ha végre lehetségessé vált a szemet még tüzetesebben vizsgálni, akkor az előbb leirt változásokat még kifejezettebben láthatjuk. A conjunctiván szemcsés emelkedéseket mutat, duzzadt, szivacsos, a kezdődő szemcsés ujképletek által felületén egyenetlen; ezen egyenetlenségek dombcsásák, tompagömbös vagy szeg idomúak s az általános már többször említett duzzam elmosódott. A felület színezete többnyire sötét, réz — és szenyves veres. A szemteke köthártyája többnyire igen kitágult véredényekkel átszótt. A cornea mindig együtt szenved, nem lévén képes a nagy fokú lobos actiónak ellentállani.

A szemtakárnak gyakori kísérője a szaruhártya üszög (*Sphacelus corneae*), mely ugyszólván a szenvedés tetőpontját jelzi. Ezen folyamattal természetesen a már említett genyes beszűrődés és hólyagképződés által a heveny roncsolás szabály szerént együtt jár. További változásokat már a *szemhéjtakár* tárgyalásánál kellőképp méltattunk. A herpeticus jelleg természetesen szintén gyakori kísérője ezen takárformának; általában a szemhéjtakárnál leirt szövödmények itt is már önként értendők, s e két formának legmagasabb fokukban elkülönítése alig lehetséges s csak kezdetétől lehet a *szemhéjtakárt* általában mint olyat megismerni, miután fellépése nem oly heves, lefolyása pedig sokkal lassabb, mint a *szemtakaré*, az első sokkal lassabban fejlődik vészthozó tetőpontjára, a midőn átmegegy az ophthalmoblenorrhoea, mely után csekélyebb — vagy nagyobb hevességéhez képest megfelelő pusztításokat hagy hátra; míg a szemtakár azonnal igen hevesen lép fel tüneteiben, tetőpontját aránylag igen rövid idő alatt eléri, ezen majdnem határtalan hevességénél fogva a legveszélyesebb pusztításokat hagyja hátra és aránylag — pusztító működésével ugyszólván mintegy megelégedve, — a legkülönbömbű utóbajokat hagyva hátra, foly le, ha ideje korán czélszerű kezelés által utját nem álljuk.

(Vége következik.)

Kisebb közlemények.

A tenyészbénaság — illetőleg idegibénaság *)

ügyében a nmélt. földmívelés ipar és kereskedelem ügyi m. kir. Miniszterium a nevezett kór elterjedésének korlátozására s illetőleg annak megszüntetésére szabály rendeletet bocsátott ki Debreczen városa közönségéhez ezen szabályrendeletből a következőket, mint t. olvasóinkat leginkább érdeklő pontokat közöljük:

„Tekintettel arra, hogy a jelenleg fenforgóhoz hasonló esetekre nézve intézkedéseket magába foglaló s tervezetben lévő törvénycikk még megállapítva nincsen, az országos lótenyésztés megóvása szempontjából kötellességemnek tartom ez ügyben egy részről rendeletileg, másrésztől pedig rendeleteim foganatosításának módosulatai iránt bizonyos utasításokat és tanácsokat nyújtani,

Ha a cz. ugy a saját mint a cifra és paraszt méneseben a szabad hágatást továbbra is fenn akarja tartani, bár az eddigi létenyésztési tapasztalatok a vemhességi %-ot tekintve nagy előnybe helyezik a kézből való vagy az egyes sárló kanczának a ménlő korlátjába való beeresztése melletti hágatást, mely mellett a kitüzött tenyész irány is könnyebben elérhető, elrendelem:

1-ször. Miszerént a tenyésztésre használt ménnek nem az egész napra, hanem csak bizonyos meghatározott órák tartamára bocsáttassanak a ménesbe, hogy abból kiválasztva a nap egy részét nyugodtan töltsék s á szakadatlan ingeről megóva, úgy az egészséges mag képzésre időt nyerjenek, valamint az idegibénaság keletkezésének veszélyétől megmentessenek; továbbá hogy a ménnek az említett idő alatt lehetőleg minden nap — vagy legalább is hetenkint 3-szor orvosilag megvizsgáltassanak.

2-szor, hogy továbbá a ménesekben az egy, két, három éves ménnek a kanczákkal együtt ne tartassanak miért is:

3-szor. A cz. minden év tavaszán a legeltetési időszak beállta előtt egy bizottságot lesz köteles, egy állatorvos közreműködése mellett kiküldeni, mely bizottság feladata leend az egyévet betöltött (egy évesnek tekintetvén minden a megelőző évben elletett csikó) összes ménicsikók megvizsgálása, a tenyésztésre épenséggel nem alkalmasnak találtak kiheréltetésének elrendelése és ennek eszközöltetése.

Minthogy azonban hihetőleg a város határában a tenyésztésre alkalmas ménicsikók mind e mellett is sőt idővel épen ezen eljárás folytán mindig szép számot fognak képezni s felneveltetésük — úgy a költség mint a fejlődés szempontjából is kell hogy legeltetés mellett történjék, a mennyiben ménicsikókat a többi mén csoportokban tartani szigorúan tiltatik, felhivom, . . . miszerént a csödör csikók (1, 2, 3 évesek) részére a város határában egy vagy több, az egyéb ménescsoportok járásától az össze nem vegyülhetést biztosító távolságban fekvő legelő tért jelöljen ki, a hol

*) L. a. „Vet.” 3 számát.

ezek a kellő számú személyzet őrzése és felügyelete, illetőleg számadása allatt lehetnek tartandók stb.

4-szer A tenyésztésre használt méneknek már fenebb említett megvizsgálásán kívül, a város határán levő valamennyi ménes; különös tekintettel azok kancza anyagára, minden két hétben, de legalább is hónaponként az állatorvos által, ha mindjárt legelőn is, megvizsgáltassék."

Ezen pontokban foglalt rendelet pontos foganatosításától reményli a n. mélt. Ministerium a ménesekben fel lépett kórnak, ha nem is azonnal, de mindenesetre pár év alatt — legyőzését, egyelőre a kór elterjedésének meggátolását. Hogy pedig a rendelet végrehajtása annál kevesebb akadályba ütközzék, a következő tanácsokat nyújtja:

a) egy állatorvosi állomásnak leendő azonnali szervezését, oly célból, hogy az egyik állatorvosnak csakis a ménesek feletti felügyelet képezze kötelességét, vagy legfeljebb még a ménesek járásaihoz legközelebb tartott egyéb állatcsoportok felügyelete;

b) a méneseknek a szükséghez képest megfelelő csikós létszámmal való ellátását;

c) az egyes ménes csoportok legelő területén oly szárnyékok építését, hová a ménesek a nap egyrésztében pihenésre beállíthatók, továbbá lehetőleg oly korlátoknak osztályokban való felállítását, melyekben a fedezetés egyes ménesekhez lett rendszeres kancza beosztás szerént lehetend eszközölhető;

d) a legelő területeken, a mennyiben az ereken és forrásokon való itatás nem volna biztosnak tekinthető, megfelelő kutaknak kellő vályúkkal ellátva leendő felállítását.

A Ministerium továbbá a tenyészanyagának a telelési időszak alatt is, de különösen a hágatási idény közvetlen beállta előtt leendő állatorvosi ellenőrzését az illető közönség bölcs belátásától elvárja.

Sarkcsont-törés egy sertésnél. Mintegy 14 év előtt, egy máskülömben igen intelligens gazdától, ama különös nézetet hallottam, hogy a szarvasmarhánál, egy-két gyógyíthatatlan járványon kívül, egyéb betegség nem fordul elő, hogy tehát az állatorvos működése, tulajdonképen csak a lovak betegségeire szorítkozik. — E nézet helytelenségét, a szakértők előtt nem szükséges fejtegetni, mainap talán már a gazdaközönség előtt sem. — Én legalább úgy találom, hogy a szarvasmarha gyógyítása, sok helyen épen úgy, vagy még jobban jövedelmez, mint a lovak gyógyítása; a mi a fennidézett nézet ellen szól s minden egyébtől eltekintve, már magában elég annak megczáfolására.

Ha tehát bizton mondhatjuk, hogy a szarvasmarhára vonatkozólag efféle téves nézetek már legfeljebb csak szórványosan hallhatók, nem mondhatjuk ugyanezt a sertés betegségeiről. Ezekre vonatkozólag, a gazdaközönség körében még a legprimitívebb fogalmak uralkodnak s a legelőtérőbb kóralakok is torokgyík és anthraxként szerepelnek.

Ha a gazdák értesítéseire figyelünk, valóban azt kellene hinnünk, hogy a sertés, az idézett két betegségen kívül, más kór iránt nem is fogékony; pedig a tudományos tapasztalás, ennek épen ellenkezőjét bizonyítja, amennyi-

ben a sertés fogékonyága, épen az anthrax iránt nagyon csekély. — A torokgyíkot illetve pedig ez alkalommal csak azt jegyzem meg, hogy ama kórtünetek, melyek állítólag torokgyíkban szenvedő sertéseken észlelhetnek, gyakran se illenek e betegségre, s azt, hogy olyankor, mikor a gazda a járási orvos segítségével torokgyíkot állapított meg, én a legszebb has- és mellhártyalobot (!) constatáltam, mely kór, a sertéseknél gyakran járványos elterjedésben uralkodik és ily esetben sok kárt okoz. — Ismét más-kor, a hirhedt torokgyík gyomor- és béllob vagy épen agybántalomnak bizonyult. — De minthogy a gazda, beteg sertéséhez rendszeren nem hív állatorvost, nem is szabadulhat e tévedésektől és nála minden hirtelen lefolyó betegség, csak anthrax vagy torokgyík marad.

Nézetem szerint, ez megbocsáthatatlan könnyelműség, mert a disznókban szenvedett veszteség, évenként igen jelentékeny. — Önként következik, hogy e kár csak akkor fog csökkenni, ha a fellépő járványok természete és oka iránt, helyes nézetek uralkodandnak s ennek megfelelőleg helyes intézkedések tételnek. — Ez azonban, az anthrax- és torokgyíkban való megnyugvás segítségével, soha sem lesz elérhető.

Addig tehát, míg ilyen nézetek uralkodnak, nem lesz fölösleges oly eseteket közölni, melyekből látható, hogy a beteg sertéseket gyógyítani is hálás föladat, mi az alábbi közlésére indított.

Ez év nyarán J. ügyvéd ur, egy disznójának gyógyítására kért föl. A beteg, melyet az ólban fekvő találtam, körülbelül négy hónapos, igen jól táplált állat volt. Fekvőhelyéből önként nem kelt föl, hanem legfölsőbb csak mellső térdein csúszott tovább, ha pedig nagy nehezen fölhajtották, a hátsó bal lábát nem tette a földre, hanem azt a testéhez huzva, nagy fájdalommal, csak három lábán járt.

A kérdéses végtag, a csánk körül és alatt dagadt, igen meleg és felette érzékeny volt. — Közelebbi vizsgálatnál kitűnt, hogy a sarkcsont (Calcaneus,) hosszának körülbelül a középetáján, haránt irányban, el van törve. — A letört csontvéget, a kéthasú csánknyújtó-izom (m. gastrocnem.) mely tudvalevőleg a sarkcsonti gumón tapad meg, rendes fekvéséből mellfelé huzta és mivel e mellett, a csonttörést jellegző crepitatio is tisztán kivehető volt, a diagnosis helyességében kételkedni nem lehetett.

A calcaneus törésére vonatkozólag Stockflet, kitűnő sebészetének 524 oldalán, a következőket mondja: „A lefolyás idült, észrevehető javulás nélkül; a törési helynek folytonos izgatódása, a környéken lobot fog előidézni; jelentékeny callus tömegek képződnek és az összenövés megakadályoztatik.” „A jóslat rosz.”

Bár az idézett sorok nem vonatkoznak egyenesen a sertésre, a gyógyítás megkezdésére még sem biztatók. — A beteg gyógyítását még is elváltam s pedig egyrészt azért, hogy megmutassam, miképen az állatorvos a sertéssel is szívesen fáradozik, ha ezáltal hasznot vél hajthatni, másrészt pedig, hogy a gipsz-kötést ez állatfajnál is megkíséreljem.

Mivel attól kellett félnem, hogy a meglehetősen nagy daganat lelohadása után, a gipsz kötés meglazul s így célját elfogja téveszteni, egyelőre fasinekkal ideiglenes kötést alkalmaztam és hideg borongatásokat rendeltem s csak két nap múlva, midőn a daganat már jelentékenyen apadt, készíttettem a gipszkötést.

E kötéssel az állat meglehetősen járt s midőn az három hét múlva levéttett, nem csekély örömmel tapasztaltam, hogy az eltört csont végei, tökéletesen összeforrtak.

A callus képződés által támadt daganat igen csekély volt s az állat általános egészségi állapota kitünő. A kezdetben még nehézkes járás lassan de folytonosan javult, úgy hogy a gyógyítást, a fennforgott körülmények között, fényesen sikerültnek lehet mondani. *Szuppiny.*

Különfélék.

Értesítés a keleti marhavész állásáról. A f. é. február hó 1-től ugyan e hó 8-ig beérkezett hivatalos jelentések szerint uralg a marhavész :

1) Magyarországon egyedül szörénymegyei Sztatina községben; azonban f. é. január 18. óta újabb betegülés elő nem fordult.

2) a Szlavon határőrvidéken, zimonykerületi Dobanovce és Bečmen községben, a gospicer-i kerületben Smiljan, Gospič és Divoselo községekben ; az altpazuaneri kerületben Krčedin községben; ellenben Horvát-Szlavonország területe vészmentes.

3) az osztrák tartományokban:

a) Galicziában a brody-i kerületben lévő Brody hasonnevű vesztegintézetben; a borszczovi kerületben a kocaczowkai vesztegintézetben és Boryskowce községben;

b) Dalmatziában a macarscai kerületben Desne, Komin, Vergorác községekben; a sinji kerületben Turjake és Otisic községben; a cattaroi kerületben Naljesic, S. Mateo, Skaljari, Ljesevic, Teodo községekben, a spalatói kerületben Bolcic, Postinje, Majkovic, községekben; az imoschi-i kerületben Rastovac, községben és végül a zárai kerületben Rastane Kremcina és Torotte községben.

4) Boszniában uralg a marhavész Smerčane és Potočani Skoplje Jaice és Travnik livnokerületi községekben; valamint a most nevezett kerületben Golinjevo, Priluka és Sznicza községekben.

Budapest 1879. február 8-án.

Földmivelés ipar és kereskedelemügyi
m. kir. Ministerium 3143. sz.

A lókviteli tilalom, mely a szerbfejedelemségben mult évi augusztus hóban minden irányba elrendeltetett, meg van szüntetve.

F. H.

Dr. Gorup-Besanez a vegytan tanára Erlangenben az állatvegytani analysis megteremtője, meghalt. Nagy munkájának „Die Tierchemie” 1876-ban jelent meg utolsó kötete. Az elhunyt világhírű tudós 1817-ikben Grazban született.

— s — **Az idei bpesti májusi versenyek** időszaka — írja az „E” — minden jel szerint igen érdekes lesz. A lóversenyeken kívül a „Lótenyésztés vagyis inkább a lóvásárok emelésére alakult társulat” is fog egy luxuslóvásárt és üető-versenyeket is rendezni. S pedig 4 ily verseny terveztetik: *kettős* és *egyes* fogatok számára és kettő nyereg alá; mindegyik 4 díjjal, összesen 16 **díjjal**, melyek megérdemlik, hogy félvér anyagunk javát jó előre készítsék reá az illetők. A pálya a városliget legjobb utain terveztetik és pedig indulással a nagy vendéglőtől balra, a rondeau félig véve s átmenve az állatkert felé vezető útra, s ezen a tavat megkerülve ismét a nagy vendéglő elé, mi circa 3600 métert tenne.

— s — **Pest megye járásaiba** a mélt. Ministerium rendeletére a megyei hatóság részéről nyolcz állatorvos küldetett ki az összes lóállománynak takonykórra való vizsgálása céljából, és pedig 6 heti tartamra, mely idő alatt az állatok négy izben vizsgálandók meg s mindegyik vizsgálat eredményéről külön jelentés terjesztendő be. A kiküldöttek kik f. hó 10-dikén kezdték meg működésüket, a következő állatorvosok: Major Imre, Szagmeister Béla, Csányi Imre, Dzián Márton, ifj. Dolfín és Gruber Endre, Axmann Julián és Jakobovits József. Ezekon kívül a megye minden városában az illető városi állatorvos (ha van ?) tartozik a vizsgálatot eszközölni.

Pataborczipolyt Hartenstein tömény Carbolsavval kezel. A folyékony savval félig telt fecskendőt lehető mélyen bebocsátja a sipolymentbe s csak igen lassan nyomja ki a szert, hogy az illető részek jól beivódjanak.

Azon esetben, ha nagyon gyorsan vissza kifolyna a folyadék, vagy több belső sipolymentet volna jelen, a befecskendést azonnal ismétli; mely a bajnak fokához képest a 3. 4. 6. 8. s következő napokon egyszer teljesítették. A genyedés javul, és gyérbb, a sebszélek jó pörkképzést nyernek. A közlő jó hatását látta a pokolkőnek, melyet in substancia vitt a sipolyba s abban feloldódni hagyta. De — monoja közlő, ha pataporcz alapja vagy belfölszine vagy maga a patacsont necortician van megtámad akkor egyedül csak a pataporcz kivételével lehet a baj orvoslását reményleni.*N.*

(*Revue f. Th. u. Th.*)

Szerkesztői közlemény.

R . . . h A . . . t v. i. ig. úrnak Sósmezőn. A lap azért nem jutott kezeihez, mivel ámbár pontosan czimeztetett, mégis visszaérkezett ama feljegyzéssel, hogy: „*ösmeretlen.*” Legközelebb az illető czimszalagot levél útján elfogjuk küldeni, hogy meggyőződjék. A hiányzó számokat legnagyobb kézséggel pótolni fogjuk.